

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ДІЯЛЬНІСНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ

Саух Ірина Василівна доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу економіки та управління загальною
середньою освітою, Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна ORCID ID 0000-0002-3812-6579

Анотація. В статті автор відзначає, що в сучасних умовах важливою постає проблема актуалізації нових підходів до змісту педагогічного менеджменту. Констатується, що науковий потенціал України залишається практично виключеним з економічного процесу суспільства. Запропоновано алгоритм перетворення сучасного педагогічного менеджменту у діяльнісну систему управління освітнім процесом та рушійну силу суспільства, здатну забезпечити його випереджальний розвиток та інноваційний прорив у науковотехнологічній, виробничо-економічній, соціально-гуманітарній сферах.

Ключові слова: педагогічний менеджмент, концепції управління освітою, науковий потенціал, цілі педагогічного менеджменту, управління педагогічними системами

Поняття «педагогічний менеджмент» в сучасній понятійнотермінологічній системі вітчизняної педагогічної науки до сьогодні вживається рідко. Як правило, в традиційних довідниках й педагогічній літературі йдеться про такі поняття як «управління», «керівництво», «адміністрування». Нерідко ці поняття, не лише в педагогічній літературі, а й у офіційних і нормативних документах, що регулюють діяльність освітніх закладів, часто ототожнюються. Але в контексті нашого дослідження не це є основним. Аналіз традиційної вітчизняної концепції управління освітою свідчить про застарілі визначення управління як особливого виду діяльності керівного й адміністративного характеру. Ця концепція нерідко не відповідає природі сучасного стану суспільства ринкової економіки, а також не містить нічого нового і прогресивного, що накопичено сучасним міжнародним педагогічним менеджментом. З точки зору економічної теорії вона будується на застарілих положеннях, що закріплюють суто формальні стереотипи мислення керівників без врахування дії нового економічного механізму ринкової економіки. Тобто традиційна концепція управління освітою залишає поза увагою розвиток відповідних інноваційних процесів як у сфері загальноосвітньої підготовки нового покоління, так і в системі управління нею на засадах педагогічного менеджменту.

Сучасний заклад освіти як елемент соціокультурної сфери продукування особистості вже постає не цілком державним, а державно-суспільним і реально функціонує в умовах не централізованої планової системи національної економіки, що передбачає необхідність зміни концепції традиційного адміністративно-командного управління на адекватну сутності й закономірностям розвитку ринкових відносин концепцію педагогічного менеджменту [1]. Ця концепція спрямована на забезпечення високої ефективності та прибутковості функціонування сучасного закладу освіти як

специфічної педагогічної системи з урахуванням витрат внутрішніх і зовнішніх ресурсів, а також впливів кардинально зміненого зовнішнього середовища – ринку освітніх послуг та ринкових відносин сучасного суспільства [2].

Імплементація концепції педагогічного менеджменту як теорії управління освітнім процесом обумовлена, на наш погляд, низкою важливих факторів. Поперше, теорія управління освітнім процесом переживає сьогодні етап інтенсивної трансформації, що зумовлено (а) соціально-економічною реформою суспільства, його поступовим переходом до ринкової економіки, (б) кризою авторитарних методів управління, (в) необхідністю пошуку національної моделі управління традиційними й новими типами закладів освіти з використанням світового досвіду менеджменту. По-друге, сучасне управління педагогічними системами вимагає пошуку і розроблення засобів та методів, що сприяють найефективнішому досягненню цілей закладів освіти, підвищенню продуктивності праці їх співробітників. Тобто педагогічний менеджмент передбачає організацію роботи керівного й допоміжного персоналу та педагогічного колективу закладу освіти з метою досягнення поставленої мети найбільш раціональними способами. По-третє, педагогічний менеджмент продукує систему певних поведінкових правил, притаманних статусу керівника закладу освіти, яка включає сукупність міжособистісних, інформаційних та організаційно-технологічних ролей в умовах відсутності повного стандарту і переліку управлінських приписів; використовує особистісні якості як основне джерело й засіб управління; діє в нестандартних ситуаціях; постійно змінює організаційні ситуації, визначає загальний напрям руху керованої педагогічної системи, її зміни і особливості подальшого розвитку.

Знаковість педагогічного менеджменту полягає у тому, що він має принципово інший (порівняно з керівництвом та управлінням) економічний, соціально-психологічний та структурно-функціональний механізм, спрямований на вирішення конкретних проблем взаємодії учасників навчально-виховного процесу закладу освіти в реалізації соціально-економічних, технологічних, соціально-психологічних і професійних завдань, які виникають у процесі освітньої діяльності, зумовленої дією ринкових відносин [3]. Економічний механізм педагогічного менеджменту передбачає три блоки: (а) внутрішньоорганізаційне управління, (б) управління науково-методичним забезпеченням, (в) управління педагогічним персоналом, який забезпечує не лише ефективність навчально-виховного процесу діяльності закладу освіти в ринкових умовах, а й сприяють його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг за рахунок якісно підготовлених випускників.

Відтак, педагогічний менеджмент це складна система принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління навчально-виховним і навчально-пізнавальним процесом, спрямована на підвищення його ефективності [4]. Його основними цілями є: 1) ефективне і планомірне використання сил, засобів та часу усіх учасників навчально-виховного процесу закладу освіти; 2) визначення відповідності діяльності працівників навчального закладу згідно конкретних цілей і реальних планів соціально-економічного і духовного розвитку суспільства; 3) повнота, порівняльність, несуперечність, взаємозв'язок, конкретність і реальність певних цілей та їхня співпорядкованість з головною метою – вихованням, навчанням й розвитком людини як вільної,

відповідальної і творчої особистості, формування готовності до праці, активної життєвої позиції та наукового світогляду.

Список літератури

1. Винничук О.Т. Педагогічний менеджмент як теорія і практика управління освітнім процесом// Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В.П. Кравця. Г.М. Мешко. Тернопіль : ТИПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с. С. 19-30.

2. Байбакова О. Сучасні погляди на педагогічний менеджмент / О. Байбакова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2011. - Вип. 23. - С. 13-16. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_6

3. Луначек В.Е. Педагогічний менеджмент: навчальний посібник. 2-е вид., випр. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. 512 с. 4. Саух І.В. Проблеми розвитку креативного менеджменту та креативної освіти в сучасних умовах// Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – Київ: Вид-во ПВНЗ «Київський інститут бізнесу та технологій». – № 2 (40). 2019. – С. 81-85.